

Un funeral a l'Horta

“Ja em perdonaran la malenconia, però jo, avui mateix, assistint al funeral d'un vell llaurador de l'Horta, era com si assistira també al funeral de la meua infantesa: dels molts segles d'història i de cultura de què vaig ser feliçment hereu. O últim hereu.”

Ara mateix que escric aquest paper, avui dia vint-i-tres de juliol, vinc d'assistir al funeral d'un llaurador de l'Horta, un home bo. Era mig parent meu, tenia prop de vuitanta anys, i durant molt de temps va ser membre del Tribunal de les Aigües, crec que president i tot alguna vegada. Li deien Miquel, Miquelet o més exactament Micalet, i era un home de gran respecte, un dels últims d'aquella antiga raça que sabia combinar la vella cultura de la terra, la dignitat personal, i una certa solemnitat de paraula i de gestos. Tinc la sensació que ja no en queden, o que en queden molt pocs i van morint-se, es moriran, i s'haurà acabat alguna cosa molt noble i profunda —una forma de ser humans— que els valencians havíem creat i perfeccionat lentament amb el pas dels segles.

He assistit, doncs, a la missa i a les absoltes, al comiat de la família i a aquells rituals sempre repetits, ara més simples i menys solemnes que en altres temps que recorde, de quan jo era infant o adolescent. L'església de la Torre és la mateixa, un edifici sempre a mig fer, un descomunal projecte de temple de postguerra que el pobre rector d'aquell temps, don Àngel, va voler alçar en un lloc on tots els fidels junts no l'hauríem pogut omplir ni el dia de la festa grossa. Però l'església no va passar de la nau principal, quedà tancada per un mur llis i enorme al fons, on hauria d'haver anat el creuer, l'absis i la cúpula, i així continua. Amb un campanar només, i sense arrebossar: com una cosa ja envellida, amb tan pocs anys. Avui era un dia de molta calor, no he pogut resistir a dins tota la missa, i he hagut d'eixir als porxes de rajola. Allà, sota els porxes, hi havia la mateixa porta de la rectoria on una matinada molt fosca, fa més de quaranta anys, jo vaig arribar corrent a despertar don Àngel i demanar-li que vinguera a casa, que mon pare es moria. Don Àngel era un rector de devoció i dedicació impecables, però era ja vell i estava una mica amargat per la paràlisi de les obres del temple, i quan vam arribar a casa mon pare era mort. El va ungir piadosament, però era mort. Jo era escolanet, més eventual que professional, i no recorde exactament com va ser el funeral de mon pare en aquella església inhòspita. Devia estar encara commocionat, supose. Sí que recorde

que el folklore dels escolans, com bona part de la cultura infantil, era més aviat cruel i poc humanitari. Recorde que, baixet baixet, quan hi havia un difunt cantàvem coses com aquell “Gori, Gori, cementeri”, d'aire discretament lúgubre, o una altra molt profundament bèstia i rural que deia “Animalot, animalot, ara que vénen les figues, ara t'has mort, ara t'has mort”. I una vegada que jo feia d'escolà en un funeral vingué una dona a demanar-me si podia cantar unes albaes. Però les albaes, aquells anys, a l'Horta, ja s'havien acabat. Almenys a les esglésies. Supose que en alguna barraca o alguna alqueria encara se'n podien escoltar alguna vegada.

Ara, però, no hi ha barraques, cosa natural, diuen. I, per aquestes parts entre Castellar i Picanya, la Torre i Benetússer, hi ha poques alqueries dignes del seu nom i encara vives i habitades. Avui, després del funeral, he voltat una miqueta pels antics camins que anaven cap a Paiporta o Alfafar, pel camí de l'Alqueria d'Alba, pel camí vell de Picassent, i tot era desolació i apagament implacable de la vida d'aquesta horta nostra, en altre temps única i bellíssima. Tot era asfalt de carreteres, alqueries tancades o ruïnoses entre enllaços d'autopistes, horribles munts de ferralla de cotxes on jo havia conegut l'elegància de les ceberes de canya, magatzems improvisats i dispersos on hi hagué moreres verdes i barraques plenes de vida, tot l'espectacle del desastre que ningú ha volgut evitar. Com si no haguera estat possible evitar-ho, com si la modernitat, el progrés, la indústria i el comerç i tot això hagueren de suposar necessàriament la destrucció d'un dels més esplèndids, singulars i densos paisatges humans que els valencians hem sabut produir com a cosa única i pròpia. Com si tot això no fóra una cultura que calia preservar amb tot l'amor, la dedicació, els plans i els diners que hagueren fet falta. Però ja se sap que invertir en cultura vol dir, en primer i quasi únic lloc, fer museus d'art contemporani, planetaris, hemisfèrics, aquaris oceànics i altres projectes igualment profunds i sumptuosos. Així és com va, i si no hi estàs d'acord del tot, és que no entens la modernitat. Ja em perdonaran la malenconia, però jo, avui mateix, assistint al funeral d'un vell llaurador de l'Horta, era com si assistira també al funeral de la meua infantesa: dels molts segles d'història i de cultura de què vaig ser feliçment hereu. O últim hereu.